

ПРАВОВА ПРИРОДА ТРАНСКОРДОННОГО ХАБАРНИЦТВА

У статті проаналізовано зміст основних форм хабарництва. Автором дано короткий історичний нарис дослідженням хабарництва і правовій регламентації боротьби з ним. Виявлено правові ознаки транскордонного хабарництва і на основі положень міжнародного права сформульовано визначення транскордонного хабарництва.

Ключові слова: транскордонне хабарництво, протидія хабарництву.

Вишнеvsькая Е. А. Правовая природа трансграничного взяточничества.

В статье проанализировано содержание основных форм взяточничества. Автором дан краткий исторический очерк исследованиям взяточничества и правовой регламентации борьбы с ним. Выявлено правовые признаки трансграничного взяточничества и на основе положений международного права сформулировано определение трансграничного взяточничества.

Ключевые слова: трансграничное взяточничество, противодействие взяточничеству.

Vyshnevskia K. O. The Legal Nature of Cross-Border Bribery.

The content of main bribery forms is analysed in this article. The author gives a short historical investigation of bribery and legal regulations of fight against it. Legal features of cross-border bribery are detected and on the basis of international law regulations they are formulated as cross-border bribery.

Keywords: cross-border bribery, bribery counteraction.

Хабарництво – історичне явище, що супроводжує держави на кожному етапі їх еволюційного розвитку. Враховуючи комплексність і складність проблеми, сьогодні існують різні точки зору на причини і суть хабарництва, у зв'язку з чим доцільно виявляти сутність цього явища в міждисциплінарному дослідженні.

Загальнотеоретичною базою дослідження стали роботи таких українських та іноземних учених: Мельника М., Невмержицького Є., Буроменського М., Іногамової-Хегай Л., Волженкіної Б., Черкеса М., Шеллі Л., Райсмана В. М., Хавронюка М.

Проблемам протидії хабарництву та іншим формам корупції за останній час були присвячені дисертаційні дослідження, серед яких необхідно виділити роботи таких дослідників, як Астанін В., Петрашко Я., Кабанов П., Анікін А., Богущ Б.

Заслужують на увагу роботи науковців, присвячені окремим аспектам боротьби з хабарництвом у системі транснаціональних злочинів, – Карпця І., Зеленецького В. та інших.

У статті розкрито зміст основних форм транскордонного хабарництва. Зазначене поняття вміщує в себе «державне» (публічне) хабарництво та «комерційне» (приватне) хабарництво. Останнє в умовах сучасного значення приватного сектора, особливо у формі транснаціональних корпорацій, не менш небезпечне, ніж публічне, і, відповідно, потребує осмислення та поглибленого вивчення.

З точки зору філософії, за загальними закономірними ознаками хабарництво і корупція за допомогою категорій діалектики відображаються в мисленні, як одиничне і загальне, де одиничне – хабарництво, окремий злочин, який характеризується відповідною визначеністю, не завжди пов'язаний з корупцією. Корупція ж не існує окремо як така. Вона є частинкою, елементом, певною стороною хабарництва, відображає його частково, в частині тотожності в предметах, проте корупція, виконуючи роль загального в цих категоріях, глибше і повніше розкриває їх зміст (узагальнює їх). В якості загального виступає, перш за все, той глибокий внутрішній зв'язок, який об'єднує ці предмети, явища в щось ціле, єдине. Так, у всіх без винятку міжнародно-правових документах, що регламентують протидію корупції, хабарництво визначають її основною складовою частиною – як квінтесенцію, у багатьох документах ототожнюють з нею. У статті розглядається міжнародно-правова природа хабарництва як окремого злочину, хоч і тісно взаємопов'язаного з таким явищем, як корупція.

Поряд із філософським визначенням доцільно розглянути етимологічне значення слова «хабарництво».

Термін «хабарництво» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови означає одержання хабарів службовою особою [10, с. 1337].

В. І. Даль у своїй роботі «Толковый словарь живого великорусского языка» поняття «хабарництво» визначає, як «звичай брати хабарі» [11, с. 197].

У Словнику російської мови за редакцією науковця С. І. Ожегова під хабарництвом розуміється службовий злочин, який полягає в отриманні хабара [12, с. 73]. У цьому випадку хабарництво визначається вже не як просто звичай, а як конкретний вид злочину. Ще одне визначення хабарництва, яке заслуговує на увагу, міститься в Радянському енциклопедичному словнику під редакцією Прохорова А. М., де воно розглядається як отримання посадовою особою будь-яким способом і в будь-якій формі матеріальних цінностей чи надання їй матеріальних благ за скоєння (нескоєння) в інтересах особи, яка дає хабар, дій, які входять до компетенції даної посадової особи [19, с. 216]. У цьому визначенні хабарництва, крім ознак, які були наведені у вищевказаних етимологічних поняттях, вказано також на спосіб скоєння такого злочину, предмет, та особу, яка дає хабар (хабародавець). Крім того, вказано, що службова (посадова) особа за одержання хабара вчиняє (не вчиняє) дії, які входять до її компетенції. Однак не можна не звернути уваги на те, що автором розглянуто поняття хабарництва як таке, що включає в себе лише один склад злочину одержання хабара. Економічна енциклопедія дає визначення поняття хабарництва як отримання службовою особою, а також давання їй хабара з метою одержання певних вигод протизаконним порядком [4, с. 840]. В юридичній енциклопедії за редакцією М. Ю. Тихомирова поняття хабарництва (з англ. *taking bribes draft*) визначається як отримання посадовою особою особисто чи за допомогою посередника хабара у вигляді грошей, цінних паперів, іншого майна чи послуг майнового характеру за дії (бездіяльність) на користь хабародавця чи осіб, яких він представляє, якщо такі дії (бездіяльність) входять до службових повноважень посадової особи або якщо вона в силу службового становища може сприяти таким діям (бездіяльності), а також давання хабара посадовій особі особисто чи через посередників [21, с. 67].

Про негативний вплив хабарництва на розвиток суспільства відомо з давніх часів. Напевно, можна стверджувати, що таке антисоціальне явище, як хабарництво, зародилося разом із зародженням інституту державності та сформувалося у правових звичаях того часу. «Як тільки з'явилися носії влади, наділені особливими повноваженнями, так одночасно з цим з'явилося і хабарництво», – вважає видатний російський криміналіст В. Н. Ширяєв [5].

Уже у книзі книг – Біблії, Старому Заповіті, що складається з книг, написаних упродовж 1000 років з XIII по IV ст. до нашої ери (за іншими оцінками з XII–VIII ст. до н. е. по II–I ст. до н. е.), згадується і засуджується таке діяння, як хабарництво: «а хабара не візьмеш, бо хабар осліплює зрячих і викривляє слова справедливих» (Вихід 23:8) [1]. «Цар правосуддям стверджує землю, а люблячий подарунки розоряє її» (Книга Приповістей Сол.29:4 [3]). «Горе тим, хто за подарунки виправдовує винних і правих позбавляє законного» (Книга пророка Ісаї 5, 23 [14]). Найвідомішим в історії християнства фактом підкупу, мабуть, назавжди залишиться підкуп Іуди Іскаріота, що продався за суму у тридцять срібників.

З плином часу хабарництво стало проникати в усі значимі державні структури. Відомості про корупційні злочини містяться в античній спадщині. Найвидатніші давньогрецькі філософи Платон і Аристотель у своїх роботах неодноразово згадували про руйнуючий вплив хабарництва на економічне, політичне і духовне життя суспільства. Як стверджував Аристотель, «найголовніше при всякому державному ладі – це засобом законів та решти розпорядку влаштувати справу так, щоб посадовим особам неможливо було наживатися...» [16, с. 547, 456].

У II–I ст. до н. е. у Римській республіці сенатори обиралися серед найдіяльніших патриціїв цензорами (лат. *censura*), які також могли усунути сенатора з посади, якщо той виявлявся «морально зіпсованим» – звинувачення, яке могло включати у себе такий злочин, як хабарництво.

У Стародавньому Римі в період доміну характерною тенденцією розвитку кримінального права було те, що ряд окремих деліктів поступово стають кримінально-карними, включаються до категорії злочинів (*crimen publicum*). Так, до злочинів, що безпосередньо стосувалися інтересів Римської держави, належали: привласнення казенного майна і розкрадання державних коштів, хабарництво, фальшивомонетництво, участь у заборонених збіговиськах й об'єднаннях, спекуляція зерном та іншими продуктами, несплата податків тощо [6, с. 222–223].

У період феодалізму хабарництво каралось кримінальним правом Японії поряд зі злочинами проти моралі та крадіжкою людей [7, с. 675].

До XV століття корупція в Росії набула системного характеру. Хабарництво бояр, інших чиновників, якому сприяли системи «годування», а також повне безправ'я нижчих класів, стало воістину національним лихом. Чиновник виконував за підношення якусь дію, що становило його

прямі обов'язки. Це називалося «хабарництвом» і сприймалося як норма, правда тільки у випадку, якщо чиновник при цьому не порушував закону. Якщо ж його підкуповували для вчинення чогось незаконного, що було можливо завдяки його посаді, це відносилось вже до «лихоїмства», з яким намагалися боротися [15]. Перший закон про покарання суддів за хабар опублікований в Судебнику 1497 року, а вже в Судебнику 1550 року питання про хабарництво розглядалося більш детально. Так, для дяка, який за хабар склав підроблений протокол або спотворив свідчення сторін, було передбачено покарання – тюремне ув'язнення, крім того, він повинен був виплатити штраф у розмірі суми позову [8].

З 1715 року посадовці у Росії стали отримувати «фіксовану зарплату» – жалування, а хабар у будь-якій формі став уважатися злочином. Проте державний апарат Петра Першого настільки розрісся, що утримувати його стало проблематично, а платня, і так дуже скромна, виплачувалася нерегулярно, тому хабар все одно був основним джерелом доходу, особливо для чиновників нижчих рангів.

У Конституції Пилипа Орлика, що була видана у 1710 році, зазначається: «оскільки ж усі тягарі і здирство нещасного простоліуду беруть свій початок із підкупу за сприяння особам, що просять і домагаються судових посад, не користуючись довір'ям і не маючи заслуг, але ненаситно прагнучи до власного збагачення, розбещуючи урядовців козаків і простоліудинів, завойовуючи прихильність Гетьмана підступними подарунками, за допомогою яких намагаються без вільних виборів, всупереч праву і рівності, піднятися на вершину полкових та інших урядів і почестей, тому найсерйознішим чином постановляємо, що Ясновельможний Гетьман не надаватиме нікому ніяких урядів ані почестей, керуючись якоюсь попередньою оцінкою вартості полковницьких відзнак чи інших козацьких та простих посад, і не нав'язуватиме на них нікого силоміць» [17].

У радянські часи першим спеціальним законодавчим актом соціалістичної держави, присвяченим боротьбі з хабарництвом, став декрет РНК РРФСР від 8 травня 1918 року. Як зазначалося у кримінально-правовій літературі радянської доби, «видання цього декрету було обумовлено тим, що в період проведення Великої Жовтневої соціалістичної революції класово ворожі елементи намагалися шляхом підкупу службовців державних установ дезорганізувати роботу радянського державного апарату» [9, с. 29].

У першому Кримінальному кодексі УСРР, що набув чинності у 1922 році, кримінальна відповідальність встановлювалася за одержання хабара, посередництво у хабарництві, приховування хабарництва, а також за дачу і провокацію хабара. Закон (ч. 1 ст. 114 КК УСРР) передбачав відносно м'яке покарання навіть порівняно з сучасним законодавством в нашій державі.

У наступній редакції КК УСРР, що набрала чинності 1 липня 1927 року, у розділі III «Урядові (службові) злочини» встановлювалася нова редакція статей щодо відповідальності за хабарництво. Слід зауважити, що вводився новий термін – «урядова особа», що визначався суб'єктом цього злочину.

Дача й одержання хабара юридично прирівнювались одне до одного. За вчинення цих протиправних діянь встановлювалася відповідальність згідно з ч. 1 ст. 106 КК.

З прийняттям цього Кримінального кодексу відбулося значне пом'якшення відповідальності за хабарництво. За одержання хабара, дачу хабара, посередництво у хабарництві та провокацію хабара закон передбачав однакове покарання – позбавлення волі строком до двох років [9, с. 32–34]. Тільки за певних обтяжуючих обставин каралося позбавленням волі з суворою ізоляцією на строк не менший ніж два роки з конфіскацією майна або без неї, а за особливо обтяжуючих обставин був можливий розстріл.

Керівна постанова № 8 прийнята у 1962 році Пленумом Верховного Суду СРСР «Про посилення боротьби з хабарництвом і розкраданням народного добра». Згідно з положеннями цієї постанови посилювалася діяльність судових органів по боротьбі з хабарництвом; рекомендувалося вищим судовим інстанціям проводити відкриті процеси за наявними справами про хабарництво, узагальнити судову практику у справах про хабарництво.

Уже у липні того ж року приймається наступна Керівна постанова № 9 «Про судову практику у справах про хабарництво». Вона мала не лише юридично обов'язкову силу, але й яскраво виражений політичний відтінок. Хабарництво відзначалося, як «одне з ганебних й огидних пережитків минулого, що дісталось у спадок від капіталізму». Висловлювалася впевненість викорінення хабарництва як явища рішучими заходами з боку адміністративних, судових органів і громадськості, що, як показала історія, не мало абсолютного успіху.

У 1986 році приймається нова редакція статті 168 КК УРСР. В зазначеній редакції були запропоновані нові кваліфікуючі ознаки: одержання хабара за попередньою змовою групою осіб, одержання хабара у великому розмірі, одержання хабара в особливо великому розмірі.

У період після здобуття нашою державою незалежності у 1992 року Верховною Радою України був прийнятий закон «Про скасування кримінальних покарань у вигляді заслання і вислання». Таким чином, із санкції статті 168 КК було виключено цей вид покарання. В тому ж році із статті про відповідальність за хабарництво було виключено можливість покарання у вигляді смертної кари.

Унаслідок активної глобалізації за останні десятиріччя, незважаючи на існуючі протиріччя цьому процесу, цей рух лише інтенсифікується. Перед правовою наукою стоїть задача сформулювати кваліфікований аналіз сучасним процесам та відповідати новим викликам сьогодення. Невпинна глобалізація, стрімкий розвиток зовнішніх зв'язків, становлення і діяльність міжнародних інституцій призвело до появи нової форми хабарництва – транскордонного хабарництва. Як зазначає Іногамова-Хегай Л. В., отримання і дача хабарів, комерційний підкуп є одними з найпоширеніших та небезпечних злочинів міжнародного характеру [20, с. 265].

У результаті чого в рамках міжнародних організацій відбулося створення та подальша реалізація міжнародно-правових механізмів протидії хабарництву.

Міжнародні стандарти з криміналізації хабарництва були розроблені в результаті міждержавного співробітництва в рамках ООН та міжнародних організацій регіонального характеру (ОЕСР, Рада Європи, ОАД та ін.) Виробленню правових інструментів протидії хабарництву у вигляді підкупу присвячені також численні міжнародні документи.

Своє ставлення до цього злочину міжнародним співтовариством було закріплено вже в положеннях Віденської Конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, у статті 50 якої зазначається, що якщо згода держави на обов'язковість для неї договору була виражена в результаті прямого або непрямого підкупу її представника іншою державою, що брала участь у переговорах, то перша держава має право посилатись на такий підкуп, як на підставу недійсності її згоди на обов'язковість для неї такого договору [2].

У Декларації ООН про боротьбу з корупцією та хабарництвом у міжнародних комерційних операціях, прийнятій резолюцією Генасамблеї ООН в 1996 році, передбачається, що держави-члени, дотримуючись правових принципів національного законодавства, повинні: вживати заходів боротьби з усіма формами корупції, хабарництва та всіма протиправними діями, пов'язаними з ними в міжнародних ділових операціях, зокрема, забезпечувати ефективне застосування діючих законів, що забороняють хабарі в міжнародних комерційних операціях; сприяти прийняттю законів з цією метою там, де їх нема, і закликати корпорації, що знаходяться під їх юрисдикцією сприяти досягненню цих цілей. Декларацією пропонується криміналізація активного та пасивного хабарництва відповідно до норм національного законодавства, а також дається визначення хабарництву: пропозиція, обіцянка або передача державною або транснаціональною корпорацією, або окремою особою якої-небудь держави особисто або через посередників будь-яких грошових сум, подарунків або інших переваг будь-якому державному посадовцю чи обраному представнику іншої держави в якості неправомірної вигоди за виконання чи невиконання цією посадовою особою своїх службових обов'язків у зв'язку з тією чи іншою міжнародною операцією; вимагання, згода на отримання чи фактичне отримання будь-якою посадовою особою чи обраним представником іншої держави особисто або через посередників грошових сум, подарунків чи інших переваг від будь-якої приватної, державної корпорації, транснаціональної корпорації, чи окремої особи з іншої країн в якості неправомірної переваги за виконання чи невиконання цією посадовою особою своїх службових обов'язків у зв'язку з тією чи іншою міжнародною операцією.

У Декларації зазначена слухна пропозиція щодо профілактики хабарництва. Державам рекомендовано вивчити можливість стосовно криміналізації незаконного збагачення державними посадовцями чи обраними представниками.

У листопаді 1997 році Організація економічного співробітництва і розвитку, визнаючи, що досягнення позитивних результатів у цій діяльності вимагає зусиль як на рівні окремих держав, так і багатостороннього співробітництва, поточного контролю та проведення подальших практичних заходів, прийняла Конвенцію по боротьбі з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій [13].

Уже в першій статті Конвенції визначається зміст поняття підкупу як свідомої пропозиції, обіцянки або надання прямо або через посередників будь-яких матеріальних, грошових чи інших переваг з боку будь-якої юридичної або фізичної особи на користь іноземних державних

посадових осіб, або для таких посадових осіб, або для третіх осіб в обмін на певні дії чи бездіяльність цієї посадової особи у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків з метою отримання або збереження ділової вигоди, а також отримання неналежних переваг при здійсненні міжнародних ділових операцій. Таке визначення підкупу має певні недоліки, оскільки охоплює лише активне хабарництво по відношенню до посадових осіб. Конвенція не розглядає хабарництво у приватному секторі.

До вступу в силу цієї Конвенції законодавство багатьох держав не кваліфікувало підкуп посадових осіб іноземних держав, як злочин. Таким чином, Конвенція ОЕСР знаменує собою важливий крок вперед в узгодженні зусиль міжнародного співтовариства, спрямованих на криміналізацію підкупу і зменшення обсягів корупції в різних країнах світу [18].

Також заслуговує на увагу інший правовий документ ОЕСР – Рекомендація ради про хабарництво та експортні кредити з офіційною підтримкою від 18 грудня 2006 р. (*OECD Council Recommendation on Bribery and Officially Supported Export Credits*). Положення Рекомендації включають пункти про необхідність інформування експортерів про правові наслідки підкупу при здійсненні міжнародних ділових операцій відповідно до їхніх національних правових систем; встановлюють вимогу щодо оприлюднення ними вимоги/декларації про їхню непричетність до хабарництва; перевіряють експортерів про включення їх до загальнодоступних чорних списків таких міжнародних установ як: Міжнародний Банк, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжамериканський банк розвитку.

У рамках Ради Європи у 1999 році була прийнята Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією. Її положення вимагають від держав-членів встановлення кримінальної відповідальності, відповідно до національного законодавства, за такі діяння: 1) активний підкуп, тобто умисне вчинення вимагання чи одержання будь-якими посадовими особами прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги, для них особисто чи для інших осіб, або прийняття пропозиції чи обіцянки надання такої переваги з метою виконання чи невиконання ними своїх службових обов'язків; 2) пасивний підкуп, умисне вчинення вимагання чи одержання будь-якими посадовими особами прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги, для них особисто чи для інших осіб, або прийняття пропозиції чи обіцянки надання такої переваги з метою виконання чи невиконання ними своїх службових обов'язків; 3) активний і пасивний підкуп якщо вони вчиняються будь-якою особою, що є членом будь-якого національного представницького органу, який здійснює законодавчі або виконавчі повноваження; 4) вищевказаний підкуп іноземних державних посадових осіб; вищевказаний підкуп, якщо в них задіяна будь-яка особа, що є членом будь-якого представницького органу, який виконує законодавчі або виконавчі функції у будь-якій іншій державі; 5) активний і пасивний підкуп у приватному секторі; 6) хабарництво посадових осіб міжнародних організацій – активний і пасивний підкуп, якщо в них задіяна будь-яка посадова особа або інший співробітник, який працює за контрактом, за змістом положень про персонал, будь-якої міжнародної чи наднаціональної організації чи органу, членом якого є відповідна сторона, та будь-якою відрядженою чи невідрядженою особою, яка здійснює повноваження, що відповідають повноваженням таких посадових осіб або співробітників; 7) підкуп членів міжнародних парламентських асамблей, членом яких є дана держава; 8) активний і пасивний підкуп, якщо в них задіяні будь-які особи, що обіймають посаду судді, або посадові особи будь-якого міжнародного суду, юрисдикцію якого визнала відповідна сторона. В Конвенції відзначається, що кримінальна відповідальність юридичної особи не виключає кримінальної відповідальності для фізичної особи, що вчинила активний підкуп.

Міжамериканською Конвенцією проти корупції, прийнятою в рамках Організації Американських держав у 1996 році, було започатковано новий етап у міжнародному співробітництві щодо протидії транскордонному хабарництву. Міждержавна діяльність почала здійснюватися на рівні міжнародно-правових договорів. Документ визначив поняття «транскордонного хабарництва» та встановив зобов'язання держав – учасниць Конвенції визнати злочинними пропозицію або дачу хабара громадянами однієї держави урядовим чиновникам іншої держави в обмін на будь-яку дію або бездіяльність під час здійснення своїх функцій цими чиновниками. Конвенція присвячена тільки публічному хабарництву, протидія хабарництву у приватному секторі не розглядається.

На основі положень міжнародних документів та узагальнюючи міжнародний досвід транскордонне хабарництво можна визначити як завідомо неправомірну поведінку посадових осіб у державному або приватному секторах, які, зловживаючи своїм посадовим впливом чи

службовим становищем, надають або приймають будь-яких перевагу для себе або в інтересах третіх осіб. Обов'язковою умовою транскордонного хабарництва є наявність іноземного (міжнародного) суб'єкта.

До основних ознак, що характеризують транскордонне хабарництво можна віднести: свідоме зловживання своїм службовим становищем чи владними повноваженнями; наявність іноземного (міжнародного) елемента, спеціальний суб'єкт злочину – уповноважена на здійснення спеціальних функцій особа.

Разом з тим, вищевказані конвенції не мають власної виконавчої сили та потребують прийняття національного законодавства, спрямованого на забезпечення дотримання встановлених у цих конвенціях вимог. Для їх застосування держави-учасниці повинні, насамперед, визначити, наскільки їх національне законодавство відповідає міжнародним стандартам, передбаченим конвенціями. Кожна держава-учасниця відповідного міжнародного документа, згідно з принципом міжнародного кримінального права про те, що визначення злочину, визнаного таким міжнародним кримінальним правом, входить до сфери внутрішнього законодавства держави та встановлює кримінальну відповідальність за такий злочин враховуючи особливості її правової системи [20, с. 267].

Так, нещодавно з метою приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, та рекомендаціями, наданими Україні за результатами третього раунду оцінювання Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO), відбулися значні зміни у статтях Кримінального кодексу України.

По-перше і, мабуть, найголовніше, що згідно з новим законодавством термін «хабар» був замінений на новий термін для вітчизняного кримінального законодавства – «неправомірна вигода». «Хабар» у вітчизняному законодавстві (згідно з постановою ПВСУ від 26.04.2002 № 5) мав виключно матеріальний характер (гроші, матеріальні цінності, документи, які надають право отримати майно, будь-які дії майнового характеру), а «неправомірна вигода» може мати як матеріальний, так і не матеріальний характер (переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи тощо).

По-друге, згідно зі статтями 368–369 Кримінального кодексу України встановлена кримінальна відповідальність за пропозицію, обіцянку надання чи прийняття неправомірної вигоди.

По-третьє, встановлення у Кримінальному кодексі України більш жорстких, порівняно з наявними, санкцій за корупційні діяння у публічній сфері. За діяння, передбачене частиною другою статті 369, вчинене повторно, передбачений штраф від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та з конфіскацією майна або без такої.

По-четверте, усунення ризику зловживання інститутом дієвого каяття, шляхом введення додаткових обов'язкових умов для можливого звільнення від відповідальності за корупцію (впровадження обов'язкового поєднання двох чинників – вимагання та добровільного інформування органу досудового розслідування, тоді як на сьогодні для такого звільнення достатньо будь-якої з цих умов).

Таким чином, на початку XXI століття значно зросла увага до проблем протидії хабарництву, як квінтесенції корупції, на міжнародному рівні. В рамках міжнародних організацій були визначені детермінуючі фактори суспільної небезпеки транскордонного хабарництва та розроблена ціла низка міжнародних документів, спрямованих на боротьбу з ним. Усе зазначене вище сприяло переходу міжнародного права у сфері протидії транскордонному хабарництву від «м'якого права» до юридично обов'язкового конвенційного права.

Список використаних джерел:

1. Біблія у перекладі І. Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bibleonline.ru/bible/ukr/02/23/>.
2. Віденська Конвенція про право міжнародних договорів 1969 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/995_118.
3. Книга притчей Соломоновых [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.patriarchia.ru/bible/prov/29/>.
4. Бондар В. І. Щодо проблеми визначення хабарництва в кримінальному праві України / В. І. Бондар // Митна справа. – 2011. – № 1 (73). – С. 421–425.

5. Ширяев В. Н. Взятничество и лиходеительство в связи с общим учением о должностных преступлениях: уголовно-юридическое исследование / В. Н. Ширяев. – Ярославль : Тип. Губ. правления, 1916. – 570 с.
6. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. / В. П. Глиняний. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Істина, 2005. – 768 с.
7. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час): Навч. посіб./ Б. Й. Тищик. – Львів : Світ, 2006. – 696 с.
8. Судебник 1550 г. [Електронний ресурс] / Перевод В. Б. Цыганова. – Режим доступу : www.ipsub.udsu.ru/download/kafedra_tiigip/igpr/.../sudebnik1550.doc.
9. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства / М. І. Мельник – К. : Парламентське видавництво, 2000. – 256 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
11. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: Т. 1–4. / В. И. Даль. – М. : Русский язык, 1978. – Т. 1 А–З. – 1978. – 699 с.
12. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов ; гл. ред. С. П. Обнорский. – М. : Гос. изд. иностр. и нац. словарей, 1949. – 968 с.
13. OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions signed on 17 December 1997 [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/polju/en/EJN224.pdf.
14. Кабанов П. А. Борьба со взятничеством и иными формами коррупции в условиях реформирования государственного аппарата и перехода к рынку : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / П. А. Кабанов. – Нижний Новгород : Министерство внутренних дел РФ, Нижегородская высшая школа, 1994. – С. 12.
15. Астанин В. В. Коррупция и борьба с ней в России второй половины XVI–XX вв. (криминологическое исследование) : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / В. В. Астанин. – Москва : Научно-исследовательский институт проблем укрепления законности и правопорядка при Генеральной прокуратуре РФ, 2001. – 19 с.
16. Аристотель. Сочинения / Аристотель. – М., 1983. – Т. 4. – С. 547, 456.
17. Конституція Пилипа Орлика 1710 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/articles/history/1710cnst.htm>.
18. Петрашко С. Я. Конвенція Організації економічного співробітництва та розвитку про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій / С. Я. Петрашко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 5 (8). – С. 132–137.
19. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. П. Прохорова. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 1630 с.
20. Иногамова-Хегай Л. В. Международное уголовное право / Л. В. Иногамова-Хегай. – СПб. : Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. – 495 с.
21. Тихомиров Л. В. Юридическая энциклопедия / Л. В. Тихомиров, М. Ю. Тихомиров ; под ред. М. Ю. Тихомирова. – М. : 1999. – С. 67.

*** Вишневецька Катерина Олександрівна – аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України.**